

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 2390/96
בג"ץ 360/97
בג"ץ 1947/97

בפני:

כבוד הנשיא א' ברק
כבוד המשנה לנשיא ש' לזין
כבוד השופט ת' אור
כבוד השופט א' מצא
כבוד השופט מ' חשין
כבוד השופטת ט' שטרסברג-כהן
כבוד השופטת ד' דורנר
כבוד השופטת ד' ביניש
כבוד השופט א' ריבלין

העותרים בבג"ץ: 2390/96

1. יהודית קרסיק
2. מרים איצקוביץ
3. אמה מרוט
4. אהרן חטר ישי

העותרים בבג"ץ: 360/97

1. מיכאל סמואל
2. ורדינה סימון

העותרים בבג"ץ: 1947/97

1. שאול רוטמן
2. מלכה אראל
3. פנינה גורן

נ ג ד

המשיבים בבג"ץ: 2390/96

1. מדינת ישראל, מינהל מקרקעי ישראל
2. עיריית חדרה
3. הוועדה המקומית לתכנון ולבניה חדרה
4. הוועדה לבניה למגורים ולתעשיה, מחוז חיפה

המשיבים בבג"ץ: 360/97

1. שר האוצר
2. מינהל מקרקעי ישראל
3. משרד הבינוי והשיכון
4. הוועדה לבניה למגורים ולתעשיה, מחוז חיפה

המשיבים בבג"ץ: 1947/97

1. שר האוצר
2. משרד הבינוי והשיכון
3. הוועדה לבניה למגורים ולתעשיה, מחוז חיפה

בשם העותרים בבג"ץ 2390/96:	עו"ד צבי הר-נבו
בשם העותרים בבג"ץ 360/97:	עו"ד אמנון עברון עו"ד אלון סמואל עו"ד אריק זרה
בשם העותרים בבג"ץ 1947/97:	עו"ד יעקב לסרי
בשם המשיבים 4-1 בבג"ץ 2390/96:	עו"ד אסנת מנדל עו"ד חני אופק
בשם המשיבים 4-1 בבג"ץ 360/97:	עו"ד אסנת מנדל עו"ד חני אופק
בשם המשיבים 3-1 בבג"ץ 1947/97:	עו"ד אסנת מנדל עו"ד חני אופק

החלטה

השופט מ' חשין:

בהחלטתנו מיום כ' בשבט תשס"א 13.2.2001 (פ"ד נה(2) 625) קבענו כי שאלת המועד הראוי לתחולת ההסדרים שעליהם הורינו, תידון לעצמה לאחר שמיעת טיעונים מפי באי-כוח בעלי-הדין. וכלשוננו של השופט חשין בפסקה 91 לחוות-דעתו (שם, 693-694):

שאלת המועד הנכון לתחולת הסדרים החדשים כורכת שיקולים משיקולים שונים וחשובים; ביניהם: אינטרס ההסתמכות של הרשות המפקיעה - בעת ההפקעה או בעת שינוי או ויתור על הצורך הציבורי; שאלות-תקציב והתדיינויות הנדרשות מאליהן מקביעתה של תחולה רטרואקטיבית; וכנגדן שיקול אינטרס הבעלים שקרקעותיהם הופקעו בעבר; ועוד.

בשאלה זו של מועד התחולה ובעניינם של שיקולים שלעניין, לא שמענו טענות מפי בעלי הדין, לא בכתב ולא על-פה, ולא יהא זה נכון כי נכריע בדין קודם שמיעת דברים מפיהם. ראוי אפוא כי נעשה אתנחתא קצרה, ונבקש את בעלי הדין כי יטענו לפנינו בשאלת המועד הנכון לתחולת הסדרים החדשים בדרך כלל, וכן, באופן מיוחד, בשאלת תחולתם של ההסדרים החדשים בעתירות שלפנינו.

... העותרים יעלו את טענותיהם על הכתב כדלקמן: ראשית, טענות בשאלת המועד הנכון לתחולת הסדרים החדשים בדרך כלל, אם לעתיד בלבד ואם גם למפרע; ושנית, בהנחה שההסדרים החדשים עשויים לחול גם למפרע - בשאלה אם ראוי להחיל אותם על ההפקעות נושא העתירות שלפנינו.

העותרים מתבקשים להעלות את טענותיהם כאמור תוך 30 יום;
 המשיבים ישיבו לטענות אלה תוך 30 יום; והעותרים יהיו רשאים להגיש
 תגובה תוך 15 ימים נוספים. לאחר מכן, ואם נסבור כי כך ראוי, נקבע
 מועד לדיון על-פה, או שנכריע בדין על יסוד הטיעונים בכתב בלבד.

2. טיעוניהם של באי-כוח בעלי-הדין מונחים עתה לפנינו והם מלאים וגדושים בחוכמה: בטיעונים, בניתוח האפשרויות השונות לפיתרון ובהצעות לפיתרון. והפיתרונות המוצעים רבים הם וסבוכים. בהם ריטוראקטיביות מלאה (או כמעט מלאה) או ריטורוספקטיביות לשיעורין; פרוספקטיביות מלאה או פרוספקטיביות לשיעורין; ריטורוספוטטיביות ופרוספקטיביות התולות עצמן, לפי העניין, בגורמים מגורמים שונים - שעה שגורם זה או אחר יכול שישפיע על שיעורה של הריטורוספקטיביות; פתרונות אלה ועוד פתרונות כהנה וכהנה. וכל אחד מאותם פתרונות מלווה עצמו בדברי הסבר על אודות היתרונות או החסרונות שהוא נושא עימו.

3. נתנו דעתנו לטיעוניהם של בעלי-הדין מזה ומזה, ונמצא לנו כי יש טעם גם בדבריהם של אלה גם בדבריהם של אלה. החלפנו דעות בינינו, ולאחר שיקול - ובלא שנביע דעה לגופם של דברים - נראה לנו כי לא יהא זה נכון אם נכריע לעת הזו בנושא המועד לתחולת ההסדרים שלעניין. וזה טעמנו לדבר.

4. בהחלטתנו הראשונה קבענו עקרון-על בנושא הפקעות שלפי פקודה ההפקעות (רכישה לצורכי ציבור), 1943 (הפקודה), ובקביעה זו שקבענו חידשנו הלכה. בהחלטנו את שהחלטנו היינו ערים למורכבות המאטריה. ידענו כי הנושא מעלה סוגיות רבות וקשות, וכי תהליך מציאת פיתרונות לאותן סוגיות כורך לא מעט הכרעות ערכיות העשויות להיות שנויות במחלוקת. על מיקצתן של סוגיות אלו עמדנו בהחלטתנו. כך, למשל, הסוגיה העקרונית אם יכיר המחוקק בדוקטרינה שנתנו לה ביטוי בהחלטתנו, ואם יכיר - מה עוצמה תהא לזכותו של הבעלים לקרקע שהופקעה מבעלותו; מה היא זכותה של רשות מפקיעה לדלוג ממטרה ציבורית אחת לרעותה לעניין השימוש בקרקע שהופקעה? האם תשלום פיצויים ינתק זיקה בין בעלים לבין קרקע שהופקעה ממנו, והאם אי-תשלום פיצויים יוסיף ויחייב את הרשות לעשות שימוש בקרקע לאותה מטרה שהופקעה למענה? האם תחול "התיישנות" וזכותו של בעלים תפקע לאחר עבור מספר שנים מאז ההפקעה (כנהוג במיקצת מדינות בקונטיננט)? מה היחס בין הוראות ההפקעה הכלליות לבין הוראות בחוקים ספציפיים שעניינם הפקעה? הנה הן מיקצת שאלות ותבאנה עימיהן שאלות רבות וסבוכות עוד ועוד. ראו שאלות נוספות שעוררנו בהחלטתנו וייתוסף אליהן מיצבור שאלות המנויות בסעיף 19 לטיעוני המדינה מיום 11.1.2002.

5. בהיותנו ערים לכל אלה, הפנינו קריאה למחוקק - כל אחד מאיתנו בדרכו ובסיגנונו - וביקשנו אותו כי יתן דעתו לדין ההפקעות וכי יעשה - ובמהרה - להסדרת נושא הפקעתם של מקרקעין בחוק מקיף ומסודר. עתה מודיעה אותנו פרקליטות המדינה כי אכן הוקמה ועדה בינמשרדית לטיפול בנושא וכי הוועדה אף החלה בדיוניה.

6. בתיתנו דעתנו לשאלות הקשות והמורכבות העולות בענייננו, לרבות בנושא תקופת תחולתה של ההלכה החדשה; ומשנמצא לנו כי הוחל אמנם בבירור חקיקתו של חוק מקיף ומסודר; שקלנו וסברנו כי לא יהא זה נכון אם נחליט לאלתר בנושא תקופת תחולתה של ההלכה, בהקדימנו את המחוקק המבקש לברר ולברור הכרעה הנראית ראויה בעיניו. אם כך ככלל, לא-כל-שכן שנושא התחולה במרחב הבין-זמני קשורה ואחוצה לבלי-הפרד בשאלות קשות נוספות שכל אחת מהן עשויה למשוך את הפיתרון לצידה שלה.

סברנו איפוא וקיבלנו כי לא נחליט עתה בנושא תקופת תחולתה של ההלכה. תחת זאת אנו מחליטים להשהות את מועד החלטתנו בנושא תקופת תחולתה של ההלכה לתקופה של שנים עשר חודשים, וזאת על יסוד הנחה ומתוך ציפייה ותקווה כי תוך תקופה זו יחוקק חוק לעניין.

אנו מחליטים כי לקראת יום 15 ביולי 2003 תוגשנה לבית-המשפט הודעות משלימות, ועל-פי תוכן יוחלט על דבר המשך ההליכים.

היום, ט"ו באב תשס"ב (24.7.2002).

ש ו פ ט

משנה לנשיא

נ ש י א

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט ת

העתק מתאים למקור G11.96023900
נוסח זה כפוף לשינויי עריכה וניסוח.
רשם

בבית המשפט העליון פועל מרכז מידע, טל' 02-6750444
בית המשפט פתוח להערות והצעות: pniot@supreme.court.gov.il
לבתי המשפט אתר באינטרנט: www.court.gov.il